

Adviesdilemma's bij expirierend pensioenkapitaal

Een staffunctionaris pensioneert op 1 juli 2016. Het kapitaal in zijn beschikbare premieregeling bij een pensioenfonds bedraagt € 750.000. Hij wil zoveel mogelijk gebruik maken van de mogelijkheden van doorbeleggen. Pensioenknip, uitstel pensioendatum of gebruik maken van een redelijke aankooptermijn lijken mooie oplossingen. De praktijk is echter weerbarstig.

DOOR ROBBERT VAN WOERDEN

Dit artikel bespreekt de dilemma's bij het adviseren van pensioenexpiraties in de periode totdat pensioenuitvoerders producten hebben geïmplementeerd die doorbeleggen met pensioenkapitaal na expiratie mogelijk maken.

Wet verbeterde premieregeling

Tijdens het schrijven van dit artikel is de *Wet verbeterde premieregeling* in behandeling bij de Eerste Kamer. De wet beoogt onder meer te voorkomen dat bij pensionering betrokkenen voor de vaststelling van de hoogte van hun pensioen volledig afhankelijk zijn van de rekenrente op pensioendatum. De wet zou per 1 augustus 2016 in werking moeten treden (de beoogde datum van 1 juli 2016 wordt niet gehaald door de planning van de Eerste Kamer).

Dit artikel behandelt problematiek bij een expiratie op korte termijn. Voor een expiratie op korte termijn verwacht ik geen toepassing van een collectief toedelingsmechanisme zoals omschreven in het wetsvoorstel. Dat betekent dat de verwerking van financiële mee- en tegenvallers in het begin naar mijn verwachting door middel van individuele toedeling plaatsvinden of volledig worden gebaseerd op pensioeneenheden. Pensioeneenheden weerspiegelen een bepaalde waarde in euro's waardoor de uitkeringen meebewegen met het beleggingsresultaat. Bij het schrijven van dit artikel wordt door pensioenuitvoerders in overleg met de AFM een standaardmodel ontwikkeld dat moet bepalen hoe wijzigingen in koersen exact moeten doorwerken in een uitkering in pensioeneenheden.

Productaanbod

Doorbeleggen na pensioendatum moet binnenkort wettelijk mogelijk zijn. Vraag is echter hoe snel uitvoerders een en ander kunnen implementeren. Navraag bij een aantal pensioenuitvoerders geeft het volgende beeld. Pensioenfonds die premieovereenkomsten uitvoeren (en waarbij niet in de basisregeling moet worden ingekocht) lijken zich vooralsnog vooral te richten op de vorm waarbij sprake is van een collectief toedelingsmechanisme. Implementatie daarvan zal nog enige tijd duren. Ik verwacht bij verzekeraars (en premiepensioeninstellingen) met name producten gericht op uitkeringen in pensioeneenheden. Echter, verzekeraars zijn zeer terughoudend met het geven van informatie hierover.

De meesten geven aan dat hun product niet voor oktober wordt verwacht. Dat is overigens niet verwonderlijk. Het standaardmodel is bij het schrijven van dit artikel nog niet openbaar. Bovendien zijn niet alle wettechnische details bekend waaraan de producten moeten voldoen.

De wensen van de cliënt

De cliënt uit ons voorbeeld kan bij expiratie geen gebruik maken van de mogelijkheden van de *Wet verbeterde premieregeling*. Zijn pensioendatum is 1 juli 2016 én hij is reeds overeengekomen met zijn werkgever dat hij daadwerkelijk stopt. (Opnieuw) uitstel van pensioendatum is niet meer mogelijk. Bovendien wenst hij bij voorkeur door te beleggen,

Drs. Robbert van Woerden
FFP CFP
partner bij Themis Pensioen
Professionals B.V.

mede door de zeer lage rekenrente. Hij heeft dan de volgende mogelijkheden:

1. Toepassen van de pensioenknp
2. Wachten met aankoop van pensioen (benutten redelijke termijn)

Pensioenknp als tijdelijke oplossing

Vooruitlopend op de *Wet verbeterde premieregeling* is in 2015 de pensioenknp opnieuw geïntroduceerd. Daarvoor is bij Besluit van 2 juli 2015 de *Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroeps-pensioenregeling* aangepast en is een handreiking tijdelijke pensioenknp door het *Centraal Aanspreekpunt Pensioenen* uitgebracht. Doel van de pensioenknp is om vooruitlopend op de *Wet verbeterde premieregeling* betrokkenen de mogelijkheid te geven om de uitkering te knippen in een vastgesteld deel en een uitgesteld deel. Uitstel is maximaal twee jaar. In de handreiking wordt echter ook een uiterlijke datum van 1 juli 2017 genoemd. Kortom: de cliënt in ons voorbeeld kan een pensioenknp uit laten voeren waarbij een vaste uitkering geldt tot 1 juli 2017. Daarna zou hij alsnog een variabele uitkering kunnen bedingen. Dit klinkt mooi, maar de praktijk is weerbarstig.

Allereerst bleek het pensioenfonds waar de cliënt zijn pensioenkapitaal had opgebouwd behalve slechte tarieven ook geen pensioenknp aan te bieden. Artikel 80, eerste lid Pensioenwet voorziet er gelukkig in dat de cliënt het pensioenkapitaal kan overdragen naar een verzekeraar.

Bij het benaderen van zes verzekeraars, bleken vijf de pensioenknp slechts uit te voeren voor kapitaal dat expireert bij de betreffende verzekeraar. Een van de verzekeraars gaf uitleg hiervoor. De *Handreiking van het Centraal Aanspreekpunt Pensioenen* stelt een aantal voorwaarden voor het hanteren van de pensioenknp.

De zesde voorwaarde betreft het volgende:

"De pensioenuitvoerder belegt het na aankoop van de tijdelijke uitkering resterende kapitaal zodanig dat het risicoprofiel van de beleggingen gelijk blijft of lager wordt dan voor de aankoop van de tijdelijke uitkering".

Betreffende verzekeraar stelt dat zij bij extern kapitaal niet kunnen garanderen dat het risicoprofiel bij de pensioenopbouw direct voorafgaand aan de pensioendatum gelijk of risicovoller is dan waarin het resterende kapitaal voortaan wordt belegd. Hoewel het voor mij zeer eenvoudig aan te tonen was dat aan de eis in de handreiking werd voldaan, bleef deze uitvoerder (en tevens de andere vier) uitvoering van de pensioenknp weigeren.

Handreiking obstakel voor pensioenknp

Verzekeraars weigeren de pensioenknp voor extern kapitaal aan te bieden op basis van een bepaling in de *Handreiking van het Centraal Aanspreekpunt Pensioenen*. Die bepaling geeft aan dat het blijkbaar fiscaal de bedoeling is dat bij toepassing van de pensioenknp in de toekomst niet risicovoller belegd mag worden dan voorheen. Waarom zou de fiscus hier problemen mee hebben? Zij zal immers gewoon de belasting over de uitkeringen ontvangen. In de theoretische situatie dat tijdens de uitstelperiode risicovol wordt belegd, zal de fiscus ook bij goede resultaten hogere belastinginkomsten gene-

ren. Het is voor alle partijen van belang dat het kapitaal tijdens de uitstelperiode adequaat wordt belegd. Zowel uitvoerder als deelnemer zitten niet te wachten op veel lagere uitkeringen. Vanuit de civiele wetgever zou extra bescherming tegen risicovoller beleggen

logischer, maar niet nodig, zijn.

Markt voor expiratie van pensioenkapitaal zit in vacuüm

Alle uitvoerders met een pensioenknp beleggen tijdens de uitstelfase zeer prudent. Er is immers een zeer korte uitstelperiode. Naar mijn mening werkt de zesde voorwaarde in de *Handreiking* onnodig belemmerend in de praktijk. Uitvoer-

ders zouden meer durf mogen tonen. Immers, als men zelf prudent belegt, zou in beginsel aan de voorwaarde worden voldaan. Op haar beurt zou het *Centraal Aanspreekpunt Pensioenen* verzekeraars erop kunnen wijzen dat de voorwaarde slechts bedoeld is in die gevallen dat een werknemer vrij kan beleggen in de uitstelperiode. Vrij beleggen van het uitgestelde kapitaal tijdens de uitstelperiode komt bij mijn weten niet voor.

Shopbepalingen Pensioenwet

Slechts één verzekeraar bleek bereid voor de cliënt een offerte te maken met pensioenknp. Is er met accordering van deze offerte dan een definitieve oplossing? Het antwoord is nee. En dit keer is de reden een omissie in de Pensioenwet.

Clïent wil na de uitstelperiode, dus per 1 juli 2017, nagaan welke uitvoerder het beste product voor hem heeft. Daarbij wil hij bij voorkeur uitkeringen in pensioeneenheden. Op dit moment is bij adviseurs niet bekend welke producten uitvoerders gaan aanbieden bij implementatie van de *Wet verbeterde premieregeling*. Ook de verzekeraar die als enige een passend voorstel heeft gedaan, geeft geen informatie over de inhoud van hun product na de uitstelperiode. De adviseur kan dus niet garanderen dat de variabele uitkering die vanaf 1 juli 2017 voor deze cliënt moet worden bedongen passend is. Een oplossing lijkt te zijn om dan alsnog te gaan shoppen. Per 1 juli 2017 kan dan bij een uitvoerder dat wel een passend product heeft een variabele uitkering conform de *Wet verbeterde premieregeling* worden aangekocht. Echter, artikel 81 Pensioenwet voorziet alleen in het shoppen op de pensioeningangsdatum en dus niet daarna.

Artikel 81b Pensioenwet is mogelijk wel van toepassing. Dit artikel biedt de mogelijkheid tot waardeoverdracht (shoppen) in het

geval alle betrokkenen daarmee instemmen. Mijn uitgangspunt is dat dit artikel van toepassing kan zijn, al valt daar nog over te discussiëren. Artikel 81b vereist namelijk een verzoek van een deelnemer, gewezen deelnemer of andere aanspraakgerechtigde. Gepensioneerde wordt hierbij niet genoemd. In dit kader zou de gepensioneerde die een pensioenknp toepast wellicht een "andere aanspraakgerechtigde" zijn of toch een gewezen deelnemer omdat voor dat deel nog geen pensioen is aangekocht.

Eén van de eisen uit art. 81b Pensioenwet om (alsnog) te shoppen is dat de pensioenovereenkomst moet voorzien in een waardeoverdracht na pensioendatum. Dat is geregeld in art. 81b, eerste lid, onderdeel a. Omdat dit wetsartikel pas sinds 1 januari 2015 van kracht is, zal deze mogelijkheid tot waardeoverdracht meestal niet zijn geregeld in de pensioenovereenkomst. Mijns inziens is dan strikt juridisch een aanvulling op de pensioenovereenkomst nodig. De (voormalig) werkgever moet dan feitelijk instemmen met deze waardeoverdracht. Wanneer betrokkene nu nog in dienst is bij de werkgever waar hij dit pensioen heeft opgebouwd is dat wellicht geen probleem. Ook al is hij dan reeds een jaar gepensioneerd. Bij voormalig werkgevers kan een verzoek om akkoord te gaan met een waardeoverdracht tot veel onbegrip leiden (en daarmee tot vertraging). In de situatie dat de werkgever niet meer bestaat, is niet voorzien. In dat geval zou een waardeoverdracht strikt formeel niet mogelijk zijn. Daarnaast kan ook de uitvoerder de waardeoverdracht weigeren. Artikel 81b Pensioenwet regelt immers een bevoegdheid tot waardeoverdracht en geen plicht.

De eis dat de pensioenovereenkomst voorziet in deze vorm van waardeoverdracht moet komen te vervallen. Beter is een vereiste dat in de pensioenovereenkomst geen belemmerende bepalingen zijn opgenomen tegen een dergelijke waardeoverdracht.

Conclusie over de pensioenknp

Kortom: de cliënt kan uiteindelijk bij één uitvoerder de pensioenknp uitvoeren en daarmee voorsorteren op een variabele uitke-

ring. Indien deze uitvoerder geen adequaat product heeft per 1 juli 2017 dat bij de cliënt past, zit hij er mogelijk toch aan vast om bij deze uitvoerder een pensioenuitkering aan te kopen.

Redelijke termijn

Behalve de pensioenknp is er nog een mogelijkheid om de uiteindelijke keuze voor een (product van een) uitvoerder uit te stellen. Bij pensionering geldt een redelijke termijn voor het aankopen van een pensioenuitkering. Deze redelijke termijn zou in dit geval een half jaar bedragen. Dat betekent dat vóór 1 januari 2017 een keuze gemaakt moet zijn. Mogelijk dat dan inderdaad het productpallet van de verschillende verzekeraars bekend is. Echter, bij deze variant kiest cliënt ervoor om voor een aantal maanden geen inkomen te ontvangen. Zijn loon is immers gestopt en zijn pensioen gaat pas in als hij de pensioenuitvoerder heeft gekozen. Veel cliënten kunnen zich dit niet permitteren. Daarmee is deze oplossing meestal niet aantrekkelijk.

Tot slot

De markt voor expiratie van pensioenkapitaal zit in een vacuüm. Wanneer een cliënt gebruik wil maken van de mogelijkheden die de *Wet verbeterde premieregeling* gaat bieden, blijken veel obstakels dit te belemmeren. Allereerst is geen enkele aanbieder concreet over het product dat zij aan gaat bieden. Ten tweede wordt de pensioenknp maar beperkt aangeboden. In ons praktijkvoorbeeld bleek slechts één uitvoerder bereid de pensioenknp aan te bieden terwijl sprake is van een fors expiratiekapitaal. Ten derde is het vereiste dat de pensioenovereenkomst moet voorzien in de mogelijkheid om na de knip te shoppen onnodig beperkend. Artikel 81b Pensioenwet zou versoepeld moeten worden.

Adviseren over expiraties was vroeger redelijk eenvoudig. De hoogste uitkering werd gezocht en het advies was klaar. Met de transitie naar de *Wet verbeterde premieregeling* is die tijd definitief voorbij. ■